

АНОТАЦІЯ

Донченко А.А. Своєчасність процесуальних рішень, що приймаються під час досудового розслідування. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю з галузі знань 08 «Право». – Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса Національної академії правових наук України, Харків, 2023.

На дисертаційному рівні проведено дослідження своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування, визначено сутність цього явища, механізм забезпечення своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування, виявлено проблемні питання правозастосовної практики та запропоновано шляхи їх подолання.

У роботі досліджено кримінальні процесуальні рішення досудового розслідування як об'єкт забезпечення своєчасності. Окреслено наукову дискусію щодо розуміння поняття кримінального процесуального рішення. Виокремлено особливості кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування як об'єкта забезпечення своєчасності. Здійснено класифікацію кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування як об'єкта забезпечення своєчасності за такими критеріями: за суб'єктом прийняття рішення; за формою зовнішнього виразу; відповідно до матеріалізації форми рішення; відповідно до нормативної регламентації строків прийняття КПП; залежно від необхідності доведення (доставлення, направлення) рішення до адресата; залежно від складності процедури прийняття рішення.

На підставі узагальнення наукових поглядів щодо визначення правової природи своєчасності, виділено основні категорії, за допомогою яких визначається сутність своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування, такими категоріями є: характерна ознака кримінальних процесуальних рішень, вимога, що висувається до кримінальних процесуальних рішень, стандарт якості кримінальних

процесуальних рішень, критерій якості кримінальних процесуальних рішень. Зроблено висновок, що своєчасність кримінальних процесуальних рішень є вимогою, що висувається до рішень досудового розслідування.

Надано авторську дефініцію своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування, під якою запропоновано розуміти вимогу, відповідно до якої рішення має бути прийняте в момент, який є об'єктивно необхідним, оптимальним для його прийняття без невинуватого затримки та невинуватого поспіху в межах строку, передбаченого чинним КПК з огляду на специфіку конкретного рішення та обставини кримінального провадження та є оптимальним для досягнення корисного ефекту з максимально можливим рівнем забезпечення прав та законних інтересів учасників кримінального провадження.

Обґрунтовано багатоаспектне значення своєчасності кримінальних процесуальних рішень у кримінальному процесуальному механізмі ефективної реалізації завдань кримінального провадження: своєчасність кримінальних процесуальних рішень розглянуто як важливий складовий елемент забезпечення таких фундаментальних засад кримінального провадження, як розумні строки кримінального провадження, забезпечення права на захист та презумпція невинуватості.

Виявлено та охарактеризовано особливості оцінки своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування. Досліджено суб'єктний склад такої оціночної діяльності. Аргументовано, що критеріями своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування є відповідність моменту прийняття такого рішення обставинам конкретного кримінального провадження та його ефективність.

Обставинами, що мають бути враховані під час оцінки своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування, є специфіка конкретного рішення та обставини конкретного кримінального провадження (у тому числі складність провадження); дотримання строків, передбачених чинним КПК (як строків, передбачених для прийняття такого рішення, так і

строків досудового розслідування в цілому); поведінка учасників кримінального провадження; спосіб здійснення своїх повноважень особою, яка приймає рішення.

У процесі дослідження механізму забезпечення своєчасності кримінальних процесуальних рішень встановлено, що гарантіями, спрямованими на дотримання досліджуваної вимоги є: встановлення граничних строків як досудового розслідування в цілому, так і строків на прийняття конкретних рішень у кримінальному провадженні; санкції кримінальних процесуальних норм, що встановлюють несприятливі правові наслідки, які настають у разі порушення темпоральних вимог кримінального процесуального закону; закріплені в чинному КПК України повноваження відповідних суб'єктів на перевірку кримінальних процесуальних рішень, оцінку їх на предмет відповідності вимозі своєчасності, скасування рішень, що не відповідає такій вимозі та вчинення комплексу дій з метою мінімізації негативних наслідків несвоечасного прийняття КПП або недопущення такого порушення в майбутньому.

Зроблено висновок, що механізм забезпечення своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування можна розглядати як комплекс інтелектуально-праксеологічних дій уповноважених суб'єктів кримінального провадження та систему нормативних положень чинного кримінального процесуального законодавства, які спрямовані на створення належних умов прийняття рішення у відповідний, оптимальний момент досудового розслідування.

У роботі виявлено та охарактеризовано систему чинників, які впливають на забезпечення своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування. Запропоновано поділити ці чинники на дві групи: суб'єктивні та об'єктивні. До суб'єктивних чинників віднесено компетентність особи, уповноваженої на постановлення кримінального процесуального рішення досудового розслідування; ретельність здійснення своїх повноважень, суб'єктом прийняття рішення досудового розслідування; рівень злагодженості

у взаємодії слідчого/дознавача та прокурора, групи слідчих. Об'єктивними чинниками є чинників належать якість чинного кримінального процесуального законодавства; поведінка суб'єктів, залучених до царини кримінального провадження; складність кримінального провадження, зовнішні обставини в яких здійснюється кримінальна процесуальна діяльність, розвиток цифрових технологій.

У перебігу дослідження такого чинника як розвиток цифрових технологій, на підставі дослідження судової практики доведено, що мотивування рішень судів про задоволення клопотань прокурора про участь у судовому засіданні поза межами приміщення суду не є належним, адже згідно зі сталою практикою Європейського суду з прав людини, у рішеннях судів повинні бути відповідним чином викладені мотиви, які лежать в основі цих рішень.

Окреслена затребуваність цифрової компетентності уповноваженої особи на постановлення кримінального процесуального рішення досудового розслідування. З огляду на стрімку цифровізацію нашого суспільства доводиться, що опанування цифровими компетенціями є надактуальним для уповноважених осіб кримінального провадження. Адже сьогодні все частіше постає питання щодо використання під час досудового розслідування «відкритих даних», «інформаційного пошуку», застосування штучного інтелекту, електронних доказів, використання хмарних сервісів тощо, крім того, варто пам'ятати й про інформаційну безпеку під час здійснення досудового розслідування. Зазначене свідчить, що цифрова компетентність є однією зі складових професійної компетентності слідчого, прокурора, слідчого судді тощо.

Здійснено дослідження нормативної регламентації строків досудового розслідування в механізмі забезпечення своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування. Проведено компаративний аналіз нормативної регламентації строків досудового розслідування таких країн як Франція, Німеччина, Польща, Австрія, Литва.

Досліджуючи питання процесуального керівництва в механізмі забезпечення своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування автор доходить висновку, що відсутність практики оскарження слідчим, дізнавачем рішень, дій чи бездіяльності прокурора в цілому свідчить про недовіру, неефективність статей 311-313 КПК, що є індикатором невідповідності чинного кримінального процесуального законодавства у цій частині стандартам якості закону.

Виокремлено проблемні питання правозастосовної практики щодо забезпечення своєчасності повідомлення про підозру та обвинувального акту. Звертається увага на «одномоментне» повідомлення про підозру та вручення обвинувального акту у зв'язку з чим пропонується запровадження системи стандартів, спрямованих на захист прав людини. Пропонується розглянути такі стандарти як співмірність (пропорційність) строку досудового розслідування кримінального провадження (сумарно до повідомлення особі про підозру та після такого повідомлення) та строку перебування особи в статусі підозрюваного; пріоритетність права на захист; достатність часу та наявність необхідних можливостей для підготовки свого захисту.

Досліджено проблемні питання своєчасності прийняття рішення про закриття кримінального провадження в контексті застосування змін до чинного кримінального процесуального законодавства в часі.

У роботі приділено увагу особливостям забезпечення своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування в умовах воєнного стану. Зазначається, що умовно «воєнні» зміни до чинного КПК, в аспекті забезпечення своєчасності рішень, можна поділити на ті, що розширюють повноваження щодо прийняття кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування, та ті, що вносять зміни до темпоральних вимог прийняття рішень.

Ключові слова: своєчасність, кримінальне процесуальне рішення, досудове розслідування, кримінальне правопорушення, кримінальне провадження, строки, розумні строки, захист прав особи.

Donchenko A.A. Timeliness of criminal procedural decisions of pre-trial investigation. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Thesis for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 081 «Law». – Academician Stashis Scientific Research Institute for the Study of Crime Problems, National Ukrainian Academy of Law Sciences, Kharkiv, 2023.

At the dissertation level, was conducted a study of the timeliness of criminal procedural decisions of pre-trial investigation. The work defines the essence of this phenomenon, the mechanism for ensuring the timeliness of criminal procedural decisions of pre-trial investigation, identifies problematic issues of law enforcement practice and suggests ways to overcome them.

In the work criminal procedural decisions of pre-trial investigation as an object of ensuring timeliness were examined. The scientific discussion regarding the understanding of the concept of criminal procedural decision was outlined. Peculiarities of criminal procedural decisions of pre-trial investigation as an object of ensuring timeliness were highlighted. The classification of criminal procedural decisions of the pre-trial investigation as an object of ensuring timeliness was carried out according to the following criteria: by the subject of decision-making; by the form of external expression; according to the materialization of the decision form; in accordance with the normative regulation of the terms of adoption of the criminal procedural decisions of pre-trial investigation; depending on the need to deliver (forward) the decision to the addressee; depending on the complexity of the decision-making procedure.

On the basis of the generalization of scientific views on the definition of the legal nature of timeliness, the main categories were distinguished, with the help of which the essence of the timeliness of criminal procedural decisions of the pre-trial investigation was determined, such categories: a characteristic feature of criminal procedural decisions, the requirement that was put forward to criminal procedural decisions, the quality standard of criminal procedural decisions, criterion of the quality of criminal procedural decisions. It was concluded that the timeliness of criminal procedural decisions is a requirement for pre-trial investigation decisions.

It was provided the author's determination of the timeliness of criminal procedural decisions of pre-trial investigation, under which it was proposed to understand the requirement, according to which the decision must be adopted at the moment that is objectively necessary, optimal for its adoption without unjustified delay and unjustified haste within the time limit provided by the current Criminal Procedure Code given the specifics of a specific decision and the specifics of criminal proceedings, it was optimal to achieve a beneficial effect with the highest possible level of ensuring the rights and legitimate interests of the participants in the process.

It was substantiated the multi-faceted importance of the timeliness of criminal procedural decisions in the criminal procedural mechanism of effective implementation of the tasks of criminal proceedings: the timeliness of criminal procedural decisions is considered an important component of ensuring the basic principles of criminal proceedings, such as reasonable terms, ensuring the right to defense and the presumption of innocence.

Features of assessing the timeliness of criminal procedural decisions of pre-trial investigation have been identified and characterized. The subject composition of such evaluation activity has been studied. It was argued that the criteria for the timeliness of the criminal procedural decisions of pre-trial investigation were the conformity of the moment of making such a decision to the circumstances of a specific criminal proceeding and its effectiveness.

Circumstances that must be taken into account when assessing the timeliness of criminal procedural decisions of pre-trial investigation are the specifics of a specific decision and the circumstances of a specific criminal proceeding (including the complexity of the proceedings); compliance with the terms stipulated by the current Criminal Procedure Code (both the terms stipulated for making such a decision and the terms of the pre-trial investigation as a whole); behavior of participants in criminal proceedings; the manner in which the person making the decision exercises his powers.

In the process of researching the mechanism for ensuring the timeliness of criminal procedural decisions, it was established that the guarantees aimed at complying with the researched requirement are: setting deadlines for both the pre-trial investigation as a whole and the deadlines for making specific decisions in criminal proceedings; sanctions of criminal procedural norms, which establish adverse legal consequences that occur in case of violation of the temporal requirements of the criminal procedural law; the powers of relevant subjects to check criminal procedural decisions, evaluate them for compliance with the requirement of timeliness, annul decisions that do not meet such a requirement and take a set of actions to minimize the negative consequences of untimely adoption of the CPR or to prevent such a violation in the future are enshrined in the current Criminal Procedure Code of Ukraine.

It was concluded that the mechanism for ensuring the timeliness of criminal procedural decisions of pre-trial investigation can be considered as a complex of intellectual and praxeological actions of authorized subjects of criminal proceedings and a system of normative provisions of current criminal procedural legislation, which are aimed at creating appropriate conditions for decision-making at the appropriate, optimal moment of pre-trial investigation.

In the work a system of factors that influence the timeliness of criminal procedural decisions of pre-trial investigation was identified and characterized. It was proposed to divide these factors into two groups: subjective and objective. Subjective factors include the competence of a person authorized to issue a criminal procedural decision of a pre-trial investigation; the thoroughness of the exercise of his powers, the decision-making subject of the pre-trial investigation; the level of coherence in the interaction of the investigator/investigator and the prosecutor, the group of investigators. Objective factors include the quality of current criminal procedural legislation; behavior of subjects involved in criminal proceedings; the complexity of criminal proceedings, the external circumstances in which criminal procedural activities are carried out, the development of digital technologies.

In the course of the study of such a factor as the development of digital technologies, on the basis of a study of judicial practice, it was proven that the motivation of court decisions on satisfying the requests of the prosecutor to participate in the court session outside the court premises is not proper, because according to the consistent practice of the European Court of Human Rights, in court decisions must appropriately state the motives underlying these decisions.

It was outlined the demand for the digital competence of an authorized person for making a criminal procedural decision of a pre-trial investigation. In view of the rapid digitalization of our society, it is proven that the mastery of digital competences is up-to-date for the authorized persons of criminal proceedings. Today, the question of using "open data", "information search", the use of artificial intelligence, electronic evidence, the use of cloud services, etc. during pre-trial investigation is becoming more and more common. In addition, it is worth remembering information security during pre-trial investigation. . The above shows that digital competence is one of the components of the professional competence of an investigator, prosecutor, investigative judge, etc.

The author carried out a study of the normative regulation of pre-trial investigation periods in the mechanism of ensuring the timeliness of criminal procedural decisions of pre-trial investigation. He conducted a comparative analysis of the normative regulation of pre-trial investigation periods in countries such as France, Germany, Poland, Austria, and Lithuania.

Investigating the issues of procedural management in the mechanism of ensuring the timeliness of criminal procedural decisions of pre-trial investigation, the author comes to the conclusion that the lack of practice of appealing the decisions, actions or inaction of the prosecutor to the investigator, inquirer in general indicates the ineffectiveness, ineffectiveness of Articles 311-313 of the Criminal Procedure Code, which is an indicator of the inconsistency of the current criminal procedural legislation in this part of the quality standards of the law.

It was singled out problematic issues of law enforcement practice regarding ensuring the timeliness of notification of suspicion and indictment. The dissertation

draws attention to the "one-time" notification of suspicion and the delivery of an indictment, in connection with which it is proposed to introduce a system of standards aimed at the protection of human rights. It was proposed to consider such standards as the proportionality (proportionality) of the period of pre-trial investigation of criminal proceedings (in total before the notification of the person about the suspicion and after such notification) and the period of stay of the person in the status of a suspect; priority of the right to protection; sufficient time and availability of the necessary opportunities to prepare one's defense.

It was studied the problematic issues of the timeliness of the decision to close criminal proceedings in the context of the irreversibility of the law.

It was paid attention to the peculiarities of ensuring the timeliness of criminal procedural decisions of pre-trial investigation in the conditions of martial law. It was noted that conditionally "military" changes to the current Criminal Procedure Code, in the aspect of ensuring the timeliness of decisions, could be divided into those that expand the authority to adopt the criminal procedural decisions of pre-trial investigation, and those that make changes to the temporal requirements for decision-making.

Keywords: timeliness, criminal procedural decision, pre-trial investigation, criminal offense, criminal proceedings, terms, reasonable terms, protection of personal rights.